

Salvador Riera (1924-1994), col·leccionista i mecenes de l'art.

CARME MAYUGO

periodista

FIDEL a una passió descoberta en la primera joventut i conreador vital d'una inquietud i d'un gust artístics instintius, ben alimentats pels que ell mateix anomenava els seus tres mestres Josep Aragay, Francesc Domingo i Josep Pla, el bredenc de naixement i per sentiment Salvador Riera (1927-1994) apareix com un veritable mecenes de l'art, un amic del risc que dedicà tota una vida, més de quaranta anys, a la configuració d'una àmplia, alhora que única i rica, col·lecció privada d'obres artístiques: quasi dues-mil pintures, escultures, obres gràfiques, peces de ceràmica, cristalleria i orfebreria.

A través d'aquest conjunt, Riera aconseguí de refer tot un segle d'art català, prenent com a punt de partida el moviment Dau al Set (anys 50 i 60) i amb la coronació d'una gran multiplicitat d'interessos, des del noucentisme i les grans avantguardes històriques fins a la transavantguarda i el neo-expressionisme dels anys 80, sense oblidar ni l'informalisme ni qualsevol moviment artístic estranger que despuntés dins el panorama mundial. Aquest col·leccionista ha estat el promotor i el convençut company de camí de nombrosos artistes; fins i tot d'alguns d'oblidats o marginats que va contribuir a recuperar o a relançar, com ara J. M. de Sucre, Manolo Hugué, Joaquim Llucià i el mateix Joan Ponç, vertader artífex del fort lligam de Riera amb el grup Dau al Set.

Arran de la identificació generacional i de l'amistat que l'uniren amb aquest moviment de la postguerra (integrat, com és sabut, per Joan Ponç, Modest Cuixart, el primer Antoni Tàpies, el poeta Joan Brossa, el filòsof Arnau Puig, Tharrats,...) la col·lecció de Salvador Riera prengué un cos ben singular, així com també la galeria d'art que va obrir a Barcelona l'11 de desembre de 1973, batejada amb el nom de Dau al Set i inaugu-

rada amb l'exposició *Poems from the Catalan* de Joan Brossa i Antoni Tàpies.

Dedicar la resta de la vida a l'art fou la decisió que prengué en tornar de São Paulo (Brasil), on s'havia dedicat al negoci de la confecció mentre conreava l'esperit i les amistats per sempre (Domingo, Pla o Ponç), al mateix temps que iniciava la trajectòria de col·leccionista i recuperador-aglutinador de les obres catalanes que anaren a parar a l'Amèrica del Sud.

Així mateix, el nou projecte de la galeria i el col·leccionista ja colrat que va donar pas a la llavor del Riera galerista no solament constituïren un homenatge a Dau al Set, sinó que també evidenciaren l'esperit avantguardista i de recerca que havia de dominar la línia d'exposicions del local del carrer del Consell de Cent, en ple centre barceloní. D'un col·leccionista plural i agosarat només podia sorgir un galerista amb la voluntat d'«englobar un nucli heterogeni de creació contemporània, sense deixar mai de banda els primers amics i els pioners, els històrics».¹ D'aquesta manera, neix, sobreviu i persisteix un espai que «permet la pluralitat de la mirada i que l'obra no quedi tancada en un sol diàleg».² Arran d'una trajectòria conseqüent, es perfila «una de les sales més senyeres en el panorama de l'art barceloní»,³ que des del març de 1992 prenia el nom de Galeria Salvador Riera.

Tant és així que, amb la recuperació i el record dels històrics i les contínues apostes per nous valors —incrementades amb el descobriment dels anys 80 i la promoció ulterior dels joves neo-expressionistes—, Salvador Riera va teixir un estil propi, nascut de la seva intrínseca passió per l'estètica i guarnit de sensibilitat, sempre susceptible de ser exhibida i amb voluntat de transmetre-la. Paral·lelament, mai no va deixar de banda l'enriquiment mesurat i apassionat de la seva col·lecció privada, dominada per un dret d'entrada compulsiu i per devocions particulars.

Una personalitat com aquesta també el va portar a recuperar antigues croades culturals assajades a Breda i desenvolupades al Centre Català de São Paulo, així com a reconvertir-les, des del setembre de 1990, en les anomenades Situacions contemporànies. Cicles, conferències, concerts

1. Glòria BOSCH, *Memòria. XXè Aniversari de la Galeria Salvador Riera* [Pròleg de Salvador Riera], Barcelona, 1993.

2. Glòria BOSCH, *Memòria...*, Barcelona, 1993.

3. J. J. NAVARRO ARISA, *El País*, 24 de desembre de 1993.

lectures, presentacions de llibres que «integraren a la programació una nova via de diàleg interdisciplinari».⁴

Topada amb el col·leccionisme

El novembre de 1993 Salvador Riera va presentar al públic l'exposició Memòria. XXè Aniversari de la Galeria Salvador Riera, iniciativa suggerida i dirigida per la seva esposa, Maria Carme Buqueras. Un passeig per les diverses etapes de la sala que partia d'un plantejament sincer, sense concessions, i alhora evocador i sentimental del personatge. Les descobertes literàries i pictòriques quasi adolescents inserides a Breda, l'evasió vers un nou món i el retrobament posterior amb l'art i amb la cultura catalana dels vint anys viscuts a São Paulo, l'esbós del col·leccionista primerenc que desembocà en el galerista, la constitució d'un veritable agent i activista cultural..., tot plegat apareixia ara encadenat, tot constituint un acurat engranatge que s'explicava per si sol.

La concatenació i fusió dels diversos episodis vitals de Riera conduïen tant a la persona com al col·leccionista per damunt de tot i al galerista, tot confont-los. Aquell jove inquiet que vivia a Breda, però desitjava conèixer un món nou i projectava fer les Amèriques també era un noi sensible a les lletres i de vocació catalanista. Assistia a classes clandestines de llengua catalana a casa de Teresa Solà, mestra depurada pel franquisme i esposa del pintor i ceramista fincat a Breda Josep Aragay. Aquest fou l'artífex del seu primer contacte amb l'art, el seu mestre iniciador.

En l'etapa bredenca, Salvador Riera ja va desenvolupar una frenètica activitat literària i cultural, dominada per la poesia, que culminà en la publicació l'any 1948 del llibre de poemes d'humor Breda, pinzellades a tort i dret, amb portada d'Aragay. Durant aquella època, el poeta i rector de Riells del Montseny, Mn. Pere Ribot, es va erigir en el seu conseller literari i amic, puntal també de la trajectòria de Riera.

Un cop fet el servei militar, aquell inquiet jove bredenc va decidir d'emigrar a l'Amèrica del Sud. L'any 1952 arribava a São Paulo, on va dissenyar el seu quadre d'operacions: muntar un negoci de confecció pròsper i associar-se a l'entitat Catalonia. Sociedade Paulista da Cultura (a partir de 1955, el Centre Català). La militància cultural li valgué bons

⁴ BOSCH, G., *Memòria...*, Barcelona, 1993.

amics i mestres, entre els quals destaquen els pintors Francesc Domingo i Joan Ponç i l'escriptor Josep Pla, així com l'oportunitat de col·laborar en la publicació Barcelona, de participar en la promoció i realització de diverses manifestacions artístiques i culturals (com, per exemple, els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili, celebrats l'any 1954 a São Paulo), a més de fundar i dirigir els sis primers números de la revista d'informació i divulgació cultural Catalunya, escrita íntegrament en llengua catalana. El reconeixement de la tasca que va dur a terme Salvador Riera es produí en ésser nomenat delegat cultural al Brasil de la Generalitat de Catalunya, llavors a l'exili, amb motiu de la visita del president Josep Tarradellas a São Paulo l'any 1959.

Aquesta ciutat brasilera, on Salvador Riera va conèixer la seva primera esposa, Fanny, fou amb el temps el bressol de la seva passió per col·leccionar art i el testimoni del seu abandonament definitiu de la poesia i de la pintura vocacionals, convençut que no podia assolir una perfecció suficient en cap d'aquestes dues activitats. En l'emergència del Riera col·leccionista –i, per tant, en la conformació de la seva trajectòria vital i professional–, va intervenir molt activament el pintor Francesc Domingo, responsable d'una gran part del seu primer procés formatiu.

Així doncs, amb els guanys que obtenia dels seus negocis, Salvador Riera va començar a comprar obres dels artistes catalans contemporanis seus, tant dels mestres, com ara Domingo, per exemple, com també dels companys de generació, entre els quals despuntà Ponç. Inscrit dins el triangle que constituïen São Paulo, Rio de Janeiro i Buenos Aires (a més d'unes escapades a Montevideo i a Santiago de Xile), el doble afany de salvaguardar l'art i la cultura catalana també el va dur a adquirir totes aquelles peces destacades que apareixien a les subhastes, tot aprofitant que eren desconegudes per a la majoria de compradors d'allà.

La configuració d'una col·lecció plural

En la col·lecció Riera predomina el sentiment, perquè la simbiosi de l'amistat amb l'artista i el respecte i l'admiració per la seva obra justifiquen la disposició del seu nucli central –sobretot Aragay, Domingo, Ponç–, alhora que li atorguen una profunditat emocional extrema. Però també hi prenen força la recerca insistent d'obres d'art catalanes fins a l'any 1900 i una descoberta posterior de nous valors que no distingeix fronteres, sinó que es fonamenta essencialment en el gust i la devoció per nous plantejaments, per un art atrevit, que ja neix arran del fort lligam de Riera amb el grup Dau al Set.

Així doncs, el panorama de la col·lecció de Salvador Riera, que parteix de la proposta de trencament de l'esmentat moviment dels anys 50 i 60, es decanta de seguida vers la integració dels clàssics catalans de principis de segle fins al 1935 –Mir, Gimeno, Rusiñol, Canals, Manolo Hugué, Casanovas, J. Sunyer, Casas–, les primeres avantguardes –Miró, Dalí, Gargallo, J. González, A. Ferrant, Torres García, Barradas, Llorens Artigas–, els pintors de la guerra –Domingo, Villà, Mompou, Pruna, Mercadé, Bosch Roger–, els contemporanis de Dau al Set que fan plantejaments nous des de fora –per exemple, August Puig–, ceràmiques decorades que van des d'Aragay i Nogués a les propostes més avançades de Llorens Artigas o Cumella, i una àmplia recerca de vidre decorat que va de Gallé, Lalique, Daum, J.M. Gol, Xavier Nogués... a la pâte de verre de Dalí.

Enmig d'aquest pluralisme desvetllat a São Paulo i continuat des de Barcelona a partir de 1973, Salvador Riera inicia una intensa recerca de pintures i escultures de Manolo Hugué, de qui va dir: «l'obra d'aquest artista és la que més m'ha impressionat».⁵ De la mateixa manera, també juga fort a favor de l'informalisme dels anys 60 i 70, tot centrant el seu interès en la figura de Joaquim Llucià i la creativitat extraordinària de J.M. de Sucre.

Malgrat les devocions esmentades, la col·lecció Riera també contempla autors com ara Guinovart, Ràfols Casamada, Hernández Pijuan o Zush, entre d'altres, que per motius extra-artístics resulta impossible de situar dins de l'evolució de l'art català, així com generacions diverses dels anys 60 i 70, els Cardona, Torrandell, Planasdurá, August Puig, Amèlia Riera, Elena Paredes, etc.

Però la plasticitat del gust de Riera encara va molt més enllà i la intuïció del personatge obre la col·lecció vers nous horitzons: el món dels joves creadors. Aplega peces dels salvatges neo-expressionistes dels anys 80 (Barceló, Grau, García Sevilla, Broto, Sicilia, Campano, Mira, Amat, Cano, etc.), i de les recerques internacionals més actuals (Basquiat, Condo, Clemente, Salle, Cucchi, Pench).

L'interès nacional d'una col·lecció privada

Amb un recorregut d'un segle d'art català com a carta de presentació, Salvador Riera va iniciar negociacions –d'una enorme discreció– amb la

5. Glòria BOSCH, *Memòria...*, Barcelona, 1993.

Generalitat de Catalunya per tal d'acordar la venda-donació de la seva col·lecció privada. Al cap d'uns tres anys de converses, el 23 de desembre de 1993 el govern català i el matrimoni Riera formalitzaven l'adquisició per part de la Generalitat del fons de 1.747 obres de 131 artistes diferents, la major part dels quals catalans.

L'operació va suscitar una certa polèmica, tant pel que fa a l'oportunitat com a la conveniència de la compra. El preu pactat fou de 2.000 milions de pessetes, que el col·leccionista acceptava de cobrar en terminis anuals de 200 o 150 milions. Una comissió d'experts encarregada de valorar i catalogar les peces de la col·lecció Riera l'havia taxat en més de 4.500 milions de pessetes, però veus del món de l'art asseguren que «la quantitat pagada és més o menys justa, tirant a alta en uns moments en què tot es compra a meitat de preu».⁶

Malgrat tot, el fons artístic que reuní Riera durant més de quaranta anys constitueix una de les col·leccions d'art més riques de Catalunya, amb artistes i obres sense parió en altres col·leccions públiques o privades catalanes.⁷ Es tracta, segons els experts, d'un fons molt notable d'art català fins al 1960, aproximadament, enriquit amb peces destacables de l'art que s'ha fet a l'Estat espanyol els últims 20 anys (García Sevilla, Sicília, Miquel Barceló, Broto i Grau).⁸

Enmig de totes les obres que constitueixen la col·lecció Riera, destaquen les 173 del grup Dau al Set –94 de Joan Ponç, 44 de Modest Cuixart i 35 d'Antoni Tàpies–, bloc que el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía estava disposat a comprar al comptat. També són significatives les aportacions de Ramon Casas (3 obres), Santiago Rusiñol (1), Josep Aragay (112), Manolo Hugué (83), Apelles Fenosa (21), Xavier Nogués (33), que primer aniran al Museu d'Art Modern i, més tard, pertanyeran al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC).

En canvi, s'espera que constitueixin el fons del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACB) les obres de Salvador Dalí (15) i Joan Miró (18); així com les dels artistes més recents: Miquel Barceló (18), Ferran García Sevilla (15), Josep Guinovart (5), Jean-Michel Basquiat (3), Miguel Angel Campano (2) i Frederic Amat (2). La col·lecció Riera també compta amb un considerable gruix de peces de ceràmica, on ressalten les 34

6. Victoria COMBALÍA, *El País*, 11 de maig de 1994.

7. J. J. NAVARRO ARISA, *El País*, 24 de desembre de 1993.

8. Victoria COMBALÍA, *El País*, 11 de maig de 1994.

de Josep Llorens Artigas i una vuitantena d'Antoni Cumella, que possiblement es destinaran al Museu de la Ceràmica.

L'exhaustiva col·lecció Riera ha passat, doncs, a ampliar considerablement el fons artístic de la Generalitat de Catalunya. Possiblement el recull d'aquests més de quaranta anys s'encaminava vocacionalment des de sempre vers una destinació de caràcter públic, nacional. Salvador Riera, impulsiu, apassionat per la bellesa, vulnerable al domini de l'estètica, sempre subjecte als designis de la creació artística, sucumbia, encantat, al magnetisme irresoluble d'aquells artistes que l'impactaven. El mètier de Salvador Riera era simplement l'art, una dedicació exclusiva i entusiasta.

*** **

La desaparició de Salvador Riera es produí mentre aquest text s'anava confegint. En aquestes condicions costa de trobar les paraules que captin l'energia i l'entusiasme que ell desprenia, totes flauegen. Ens remetem, doncs, a les del seu amic Pere Gimferrer: «ha estat un personatge irrepetible».

Salvador Riera, gràcies per tot. Aquestes ratlles haurien volgut ser a les teves mans.

A São Paulo,